

tov. Milan Popović (Beograd) je predavala neka Amerikanka o organizaciji podmladka ameriškega rdečega križa, ki hoče na tem temelju organizirati mladino vseh narodov in tem potom ustanoviti svetovno prijateljstvo dece. Ideja, dasiravno je videti prvi hip malo drzna in predaletko segajoča v svoj veliki idealizmu, je našla simpatičen odmev v dušah navzočih.

Z napeto pozornostjo so nato sledili poslušalci predavanju viš. šol. nadzornika tov. Ivo Radovanovića (Split) in Josipa Skavića (Zagreb), ki sta vsestransko zanimivo obdelala temo »o učiteljski izobrazbi«. Osobito prvo predavanje, ki je trajalo poldrugo uro in kljub temu ni dolgočasilo avditorija, je bilo vzprejeto burnim odobravanjem. Sprejme se, da se obe predavanji izročita glavnemu odboru UJU na proučavanje.

Simpatični intermezzo na skupščini.
Med predavanjem Jos. Skavića nastane v dvorani naenkrat živahno gibanje. Vse hiti k oknom in gleda na ulico. Čim predsednik zazna, kaj se godi na ulici, prekine zborovanje. Omladina je prišla v velikem številu pred gradsko višješolnico, da pozdravi združeno učiteljsko pri delu za nacionalno jugoslovensko stvar. Sprejaj narodne zastave, za njimi pa naša omladina, ki v današnji materialistični dobi še ni izgubila vseh idealov. Čuli so se vzkliti: Živele državno edinstvo! Živele učitelji! Vrstile so se pesmi, himne. Na obsežnem balkonu in spodaj na stopnicah učiteljsko, mladina peva, neki mladenič navdušeno govori in pozdravlja učiteljsko delo. Milan Popović odgovarja. Jesensko sonce obseva s svojo gloriole to idealni prizor... Dokler imamo še tako omladino, nas ni strah bodočnosti.

R. D.

(Dalje prihodnjič.)

Moderne krilatice na didaktičnem polju.

Pravijo, da človeški duh nikdar ne miruje in da izmišlja venomer nove nauke in ideje. Osobito ob času vesoljnih prekurcij, kakršne zadnja leta doživljamo, se porajajo neprenehoma novi reformni in zboljševalni predlogi. Kaj čuda, ako se obračajo le-ti reformatorji do tiste institucije, ki baže preobrazuje svet, do šolstva in osobito do osnovnega šolstva, češ: tu je treba zastaviti sekuro in boljše bo!

Jaz pa pravim, da bi bil svet veliko boljši in srečnejši, ko bi bilo več dobrih, tudi v srčno čustvenem oziru dobrih in splošno naobraženih učiteljev ter manj reformatorjev, lajkov glede osnovnega šolstva.

Smelo trdim, da je prišlo mnogo reformnih klincev iz vrst, ki osnovno šolo poznajo le po imenu ali pa imajo tako enostranske izkušnje, da ne bi smele priti niti v poštev. Opozoriam samo na nebotični razloček med eno in osemrazredno šolo in kar je vmes.

Koliko pa je šolnikov-zboljševalcev, ki bi poznali posamezno in podrobno delo vseh teh kategorij? Pač jako malo jih je, in ravno le-ti bi bili poklicani, da predlagajo potrebno reformo v tem ali onem smislu. Toda le-ti navadno molčijo, ali iz skromnosti ali iz uvidenosti, da se šola in nie uspehi ne dajo kar tako »zboljšati« kakor mislijo strokovni učitelji in višješolski profesorji.

Tako je pred leti zaoril glas bo roko-tvornem pouku, češ le ta bo vedel učence k samostojnosti in samopridobitnosti. In samo le-ta predmet bi bil baže v stanu,

razviti v učencu vse zmožnosti in ga privedi do najvišje stopnje zemskega blagostanja. Šola mora postati delavnica,* se je reklo in vse strokovno časopisje je temu pritrdilo ter zavrglo dosedani način poučevanja kot tisto, ki ubija samostojnost, samodelavnost in bogve katere prirojene vrline učencev še!

Pa vi, ki v te očitke verujete, imenujte mi le en posvetni predmet, ki bi bil, korektno podavan seveda, grešil nad učenčev individualnostjo! Nepravilno in slabo podavan predmet, in če bi bil tudi najvažnejši, pa vedno nekaj okvarja. Iz tega je razvidno, da uspehi šole ni toliko odvisen od kakšnega posebnega, univerzalnega učilnega predmeta, ampak od nečesa drugega!

Druge tako visokoteleča zahteva je ona po umetniški vzgoji potom risanja in slikanja. Mi bi pač bili zadovoljni, ko bi mogle vsaj akademije svoje izbrane in nadarjene gojence vzgojiti v resnične umetnike, toda na osnovni in tudi srednji šoli pa moremo kvečjemu posameznim nadarjenim dajati migljaje, kako se sami izpopolnijo v risarski spretnosti: vobče pa bomo na ljudski šoli gojili, kakor dosedaj, čut in smisel za red, snago, simetrijo in harmonijo črt in likov. Da bi bilo pa čečkanje z barvami in barvili že a priori umetniško vzgojevalno se mi zdi kot šala, kajti umetnost leži v harmoniji barv, ki jo dojmajo komaj srednješolski gojenci. Tista kričavost barv, ki jo ljubi otrok, pa bi dejala, da boli kvari nego goji umetniški čut. S čim bolj priprostim sredstvi je kakšna slika izvršena, tem bolj ugaja izobraženemu okusu, to je neoporečna resnica! Sicer pa mora sloneti risanje na realni podlagi ter pripravljati učenca na njegov resen bodoči poklic kot kmeta ali obrtnika. Kot tak pa ne bo rabil barv, pač pa svinčnik ter poznanje geometrijskih likov in le-te vladajočih zakonov.* Kako učitelj vsled pritiska od zgoraj zabredejo v modernem risanju in stvarci, pa naj služi sledeča ilustracija. Dobil sem 12letnega učenca s 5. razreda druge šole. Pregledam mu risanko in najdem v njej razne liste, cvetove, sadove in še druge predmete v prav pestrih barvah naslikane. O kakem redu v razvrstitvi sličic pa ni bilo videti: vladala je v tem oziru prav moderna anarhija. V prvi risalni uri mu ve-

* Izgleda, kakor bi se hotelo sedanji starejši učiteljski generaciji očitati, da je vzgajala nesamostojne, duševno tope in delamržne ljudi. Krivično mnenje, ki ga ovrže en sam pogled na rastoči napredek in blagostanje tih pred vojno povojnikov. Sicer pa delavni princip ni bogve kakšna nova iznajdba: Že Pestalozzi ga je indirektno povdarjal češ, šola mora urediti vsa čutila in ude, navajati mora deco k opazovanju in samostojnemu mišljenju s tem, da se snov ne podaja, ampak razvija s sodelovanjem učencev na način, ki je vsakemu izobraženemu učitelju dobro znan. V Stanzu je Pestalozzi, med različnim telesnim delom poučeval svoje učence. Pripomniti je, da se delovni princip v cellem svojem obsegu da izvesti le v zavodih. Na podeželskih šolah pa bi menda zadostovalo, ako se nauče dečki racionalnega dela na vrtu, sadovnjaku in v čebelnjaku. To bi narodu bržkone, več koristilo nego znati izdelovati kuhinje in klepati ponve! Delovni princip pa se čisto tudi napačno tolmači: ne le v telesnem, tudi v duševnem smislu se naj opošteva! Sicer pa vendar sami ne bomo podcenjevali duševnega dela šole, ki je predpogoj vsakega resničnega napredka.

* S tem ni rečeno, da naj se goji le geometrijsko risanje. Tudi na najnižji šoli se lahko riše po naravi. Posebno koristno se mi zdi, uvažati učencev v spoznanje zakonov perspektive, ker le-ti urijo razum in merilni čut.

lim, da naj mi nariše primerno velik kvadrat lepo v sredo lista, toda žal učenec tega ni bil zmožen. Vprašam, kaj naj počne rokodelski, recimo mizarski mojster s takim dečkom, ki niti elementarnih likov ne zna pravilno narisati? Li ne bo opravičeno grajal šolstvo in njegovo učiteljsvo? Gotovo po pravici! Zato pravim, ne pozabimo vaditi naše dece v elementih: vedeti mora, kaj je polovica, četrtina... kaj je zgoraj in spodaj, za koliko je predmet, ki ga rišemo, višji (daljši), ko širok itd., kajti vse odvisi od elementov!

Poleg umstveno tehniške izobrazbe pa goji risalni pouk tudi estetski čut. In to je menda tista ponižna, skromna beseda, ki se modernistom ni dopadla, da so skovali lepodonečo frazo o umetniški vzgoji. In za to vzgojo se jim baže zdi risanje in slikanje kot edino sposoben ali primeren predmet, kakor da bi svet ne poznal in potreboval tudi drugih umetnosti.

Kaj pa petje in godba,* ni li tudi umetnost ki vzgaja čustveno in intelektualno? In kar se tiče estetskih čustev, pa ne najdemo predmeta, ki bi ne bil v stanu, le-ta vzbujati.

»Risanje je jezik, in sicer mednarodni jezik, ki ga vsak razume.« pravi profesor Fr. S. »Slika nam predstavlja bistvo predmeta.« Gotovo vsa narava je nam jezik samo razumeti ga je treba. Stari Egipčani, pa tudi Kitajci so z risbami izražali misli in poročila, in zakaj li neki se niso drugi narodi oprijeli tako praktične pisave? Čudno je tedaj, da si risarji in slikarji po poklicu sami ne omissio kake internacionalne revije, ki bi prinašala strokovne članke in poročila z golimi risbami! In da bi bila risba ali slika bistvo kakega predmeta, je pa že več kot dvomljivo! Pokažimo n. pr. kakemu Kafir, ki naših jedil ne pozna, pečenko, klobaso, potico itd. v sliki brez drugega pojasnila, tedaj stavim 100 na 1, da dotični niti senice pojma o naslikanih predmetih ne bo dobil. Nazor o predmetu je pač precej več nego le to, kar shvatimo neposredno z vidom. Zato se mi zdi zahteva, da naj gre risanju, ker je jezik, ista nega ter ista odmera ur kakor jezikovnemu pouku, kot nesmiselna. Danci so vobče menda bolj kulturni ko mi Slovenci, toda na nižjih šolah Danske nimajo risanja v prilog drugih predmetom, kakor sem razvidel iz urnika, doposlanega mi pred meseci od nekega danskega učitelja.

Da pridemo do pravične ocene našega predmeta, premostimo še sledeče dejstvo: Pedagogom je znano, da so slepci neprimerno bolj dovzetni za vzgojne in učne vplive nego gluhožoni, kar nam dokazuje, da so drugi čuti ravno tako dobri za shvatanje zunanjega sveta kakor vid. Tudi slepci dobijo prav korektno »nazor« o predmetih ter se tudi njim lahko privzgoji neki specifični čut za lepoto in harmonijo (estetsko čustvo). Kaj potem? Ali je moderno risanje res tisto univerzalno sredstvo za lečenje vseh dosedanih nedostatkov v življenju narodov? Poskusimo ga gojiti na škodo drugim predmetom, in sodimo potem! Dokazati bi tudi še bilo potrebno, da so naše vrste umetniki v resnici v vsakem oziru brez izjeme vzorni in posnemanja vredni ljudje. Tudi med njimi je nekaj suhoparnih, pedantnih mož.

Nešolniki tudi ne vedo da je risanje na nižje organizovanih šolah čisto le posreden poduk, da učitelji nima časa, pečati se z vsakim učencem posebej, kakor to zahteva strokovni profesor Fr. S. Osnov-

* Petju bi se morale določiti najmanj 4 polure na teden, od katerih bi naj bila 1 polura namenjena teoretskemu pouku v petju in glasbi.

na šola ni in tudi ne sme postati strokovna šola, koder bi se naj gojili izvestni predmeti po želji nekaterih lajkov v potencirani meri. Naša šola je za vse z najrazličnejšimi talenti, za bolj in za manj nadarjene ravno tako. Zbujati ima v mladini vse prirojene darove, toda novih ji ne more dati. Dalje si imamo predložiti aše šolske, socialne in finančne razmere, da moremo presoditi, v koliko je mogoče in koristno reformirati šolski pouk. Kar je izvedljivo na osemrazrednici, čisto ni priporočljivo za enorazrednico. Treba je šole individualizirati po kategoriji in krajevnih razmerah. Končno pravim, da bo vse dobro, ako bomo imeli preudarne in uvidne šolnike.

Jak. Kovačič.

Iz Čehoslovaške republike.

—č Pouk srbohrvaščine na čeških srednjih šolah. »Narodni Listy« prinašajo vest, da je češkoslovaško ministrstvo prosvete izdalo odredbo, da se uvede v srednjih šolah kot neobvezni predmet srbohrvaščina. Ministrska naredba naglašava veliko važnost te akcije in pozivlja profesorje, naj kar najtopleje priporočajo dijakom študiranje jugoslovenskega jezika, ki je velikega pomena za ožje spoznavanje bratskega jugoslovenskega naroda in za kulturno zblizanje z njim. Za začetek ministrstvo dovoljuje razne olajšave, tako n. pr. poučevanje srbohrvaščine pri mani kot 20 poslušalcih, skupno poučevanje dijakov raznih srednjih šol in dr. To odredbo so sprejele srednje šole z velikim zanimanjem. Na mnogih praških in drugih srednjih šolah se je priglasilo za pouk srbohrvaščine veliko število dijakov.

Neodrešena domovina.

—r Jadranska Straža. V prvi polovici tekečega leta ustanovilo se je v mestu Splitu, kojega prebivalstvo se odlikuje brez dvoma po najljubši nacionalni zavesti društvo »Jadranska Straža«, koje namen je zainteresirati celotni naš troimeni narod za našo 600 km dolgo jadransko obal in pa za varuha te obale — za našo mornarico. — V svrhu boljše propagande ustanovilo je društvo list »Jadransko Stražo«, kojega naloga je, da propagira obrambo Jadranske obali, potrebo močne vojne mornarice, katera edina mora braniti našo obal, zagurati našo pomorsko plovitbo in trgovino. Jadranska Straža bo posvečala svojo pažnjo vsem ostalim pomorsko obrambnim potrebam, pospeševala bo pomorsko ekonomsko zadeve kakor: brodarstvo, gradnjo ladij, ribarstvo ter konečno tudi pomorski šport. Poleg tega bo list tudi glasilo društva in pa prinašal vse društvo, in organizacijske vesti. Našo javnost, posebno pa še različna druga društva, čitalnice, kakor tudi kavarnice in druga slična podjetja opozorjamo na ta list ter prosimo, da list naroče. Prva številka tega lista izide začetkom oktobra ter bo nato redno izhajala vsakega 1. in 15. v mesecu.

Vestnik učit. ženskih roč. del. in gospodinjstva.

—rd Posledice črtanja proračuna. Neka učiteljica ž. r. d. je do sedaj službovala od l. 1892., torej celih 30 let. Ravno kar pa prinaša »Plačilni list« za oktober t. l. opombo: »Sistemizirani honorarji (nagrade za ročna dela) so v proračunu črtani, zato se je ustavilo izplačevanje« 12½ Din za 8 tedenskih ur. Tako torej! Tridesetletno zvesto, marljivo in vestno izpolnjevanje šolskih dolžnosti pri vzgoji in pouku štirirazrednice po 8 tedenskih učnih ur je toliko vredno, da se kratkoma brez vseh pravičnih sklepov požene med staro šaro! Pravica, kje si? Ali še živiš? Tako pometanje boli in krivica je v nebo vpijoča! Za danes golo obelodanjenje. Poseči moramo tam, kjer je izvor nezmišelnosti in gorostanosti tega — ukrepa, kajti praktična stran se zame-

LISTEK.

MILAN SKRBINŠEK:

Čitanje in deklamacija v šoli.*

Učitelj, ki le znanost vtepa, je roko-delec — učitelj pa, ki goji značaje, je umetnik. — Te Parkerjeve besede si je izvolil Foerster kot moto k svoji knjigi »Šola in značaje«.

»Učitelj, ki goji značaje, je — umetnik.«

V tej resnici leži odgovor na vprašanje, ki si ga je gotovo stavil marsikdo z ozirom na dejstvo, da misli govoriti igralca učiteljsvu o čitanju in deklamaciji v šoli. O igralcu bi se mogla izreči paralelna resnica: »Igralec, ki samo predočuje figure, je roko-delec, igralec, ki ustvarja značaje, je umetnik.«

Nobena umetnost seveda brez tehničnega znanja ne more ustvarjati. O tem

* Predaval na občnem zboru učiteljskega društva za mariborski okraj.

na jaz kot lajik učiteljsvu ne mislim in tudi ne morem govoriti, kakor učitelj kot lajik o tehnični strani igralčeve umetnosti ne more s pridom govoriti: toda oni božanski ogenj ki nas ogreje do tistega omotičnega delirija, v katerem vzgojujemo, oziroma ustvarjamo značaje, nas družijo. In v znamenju tega ognja hočem govoriti.

Predno pa razvijem svoje misli, kako si jaz iz svojega umetniškega stališča predstavljam vzgojno delo ob čitanju in deklamaciji v šoli, mi dovolite, da se v glavnih potezih spominjam smernic, ki jih daje učitelju za njegovo vzgojno delo na tem polju na pot ukoslovje.

»Učni smoter ljudske šole je dvojen: formalni in materialni. Formalni hoče v učencu one zmožnosti ki so mu prirojene, a so še v njem latentne, vzbuditi k življenju in jih kakor one, ki so že vzklike iz njegove podzavesti, krepi in jim pomoči do vedno bogatejšega razvitka. Kakor hitro na so te zmožnosti že zadosti razvite, šola učenca navaža k temu, da jih zna primerno in v pravem smislu uporabljati. Materialni učni smoter pa je dosežen s tem, da šola bogati pozitivno

učenčevu znanje, ki ga lahko v življenju praktično uporablja.

Ali celotni učni smoter s tem še ni dosežen. Ostal bi brez duše kakor mrtvo-rojeno dete, če bi se učitelj ne zavedal, da je končni cilj mnogo višji, namreč vzgojni v tem zmislu, da je treba v učencu buditi človeka v čisto vzvišenem, plemenitem pomenu te besede.

V učencu na budiš človeka s tem, da vplivaš na njegovo srce in voljo tako, da se bude v njem plemenita čustva in se kaže v njih v jasni luči lepota in da se daje volji prava pot, ki je usmerjena vedno k plemenitemu in lepemu.«

Seveda se doseže takšen razvoj srca in volje v učencu le tedaj, če se mu budi istočasno spoznanje, da je vse, kar je prav in plemenito, obenem tudi lepo in nasprotno.

Ali vse hotenje. Živeti življenje v lepoti bi ostalo mnogokrat le hotenje, če bi ne moglo vzleteti kakor ptica, ki zahrepeni po pestrobarnosti in vonjavosti lepih rož, v prostrani, bogati vrt — domišljije!

Brez pravega čustvovanja ne hodi volja prave poti in brez bogate domišljije,

bi se srce in volja mnogokrat ne mogla prav udeleževati. Zato je treba rodovitno prst na prostranih poljanah otrokove duše venomer rahljati, da morejo semena, ki so ji že z rojstvom dana, vzkliti: zato je treba, da se poganjajoče rastlinice skrbno in pridno zalivajo, tako da se pospešuje njih rast in razcvitanje...

Najbolji vpliv na učinkuje na gojenca v tem zmislu gotovo jezikovni pouk, posebno pozneje, ko zna otrok že toliko čitati, da mu ni treba več zlogovati in lahko polara pažnjo na pomen celotnega berila, odstavka, stavka in besede same.

Ponovim še enkrat: celotnega berila, odstavka, stavka in besede same in opozarjam na to, da sem postavil celoto (berilo kot takšno) na prvo in najmanjši sestavni del (besedo) na zadnje mesto, ker je v tem že nakazan princip, po katerem bi se moralo postopati pri čitanju in deklamaciji v šoli.

Neglede na to, da že splošni vzgojni učni smoter zahteva od šole, da tudi v jezikovnem pouku ne zamudimo ničesar, kar probuja podpira in pospešuje razvoj človeka v človeku, se zavedamo tudi tega, da so umetniški proizvodi najlepši za-